

san tan ni kelennan — nîmòrò 128
okutòburu kalo — san 1982
bp:24 - bamakò (mali)
téléfòn: 22-21-04 CCP: 0155
dòròmè 5

kibarudilaw kuntigi: amadu ganyi-kantè

Kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

labèn ni dèmè

Fiyentòw; nabaraw; i n'a fô mógo minnu bè wele ko dèsebagatòw olu ka kan ni labèn ye, walasa u dèmèli bè nôgôya co-go min na. Kuma kun tigè don. A kôrô dòn-bagaw y'a famuyabagaw de ye.

kibaru sanniko

Kibaru bakuruba san ni bè bén dòròmè kêmè de ma, san kelen kònò. A bè se ka nyini waati bée. Tuma kelensi sugandilen t'a la, san wali kalo wali dôgôkun kònò

Nka, kibaru bakuruba sanni bè kè kibaru yèrè tògô la. A tè kè ; a man kan ka kè kibarubaarakèlaw tògô la. Ni sèbèn kèra olu tògô la, a warì tè sôrô k'a d'a kan olu tògôw tè Pôsite la.

Ola sa, aw ka kunañonidi lètèrèw, aw ka nyininkali lètèrèw ani aw ka kibaru bakuruba sanni sèbènw ka kan ka ci adèrèsi min na, o filè :

KIBARU
BP: 24 BAMAKO (MALI)

nyinan lakòlikalan

Nyinan, san 1982, lakòlita ani san tòw ta ma kè kelen ye; k'a sababu kè mun ye? A sababu kèra an ka kanw kalanmi daminèli ye mali lakòlisow bée kònò.

A tun bè mógo caman kònò k'an ka kanw tè se ka sèbèn sanko ka mago wèrè nyè. Baliku kalam; kibaru kalam ani lakòli kalam an ka kanw na, olu bée b'a jira ko ain kuma tun ye miiri jugu ye.

dòrògu feereli ani dòrògu sanni jumèn ka jugu?

Polisi y'a jira Bamakò, san 1982 Zuluye kalo dôgôkun laban kònò ko dòrògu feerelaw bè sira jugu suguya caman ta, walasa ka nafolo sôrô joona.

Dòrògu bè jurudon ; a bè kè pari ye; a bè san

warijè la ; a bè falen balo la, i n'a fô nyô ni malo; bè mankutu, ko kènèya furanin, ko nisondiya furanin, ko den kelen dèmèbaga.

Dòrògu feerelaw bè ka bô ni sira bée ye, sank'u ka nafolo caman sôrô

joona. Ola sa, mun ka kan ka kè sisan ?

Fèn min ka kan ka kè, an'b'a nyini kibaru kalanbagaw fè, bée kelen kelen k'i hakilinata f'o la, k'o ci kibaru ma, BP: 24 BAMAKO (Mali).

kibaru kanubagaw kuma yòrò

jateminè

n'i y'a mèn ko "baliku", denmisennin ncinlw ko tè. bée bée baliku dòn bamananan : dugu sénékèlaw ye balikuw ye, dugu tòn baarakèlaw don, wa dugu kònò yanaw yèrè don.

i bée balikukan na wo, i tè balikukan na wo, ne kan b'i ma. i b'a fòtò mèn dinyè kònò ko fèn bée ye jateminè ye : ne dun ka kuma bée jateminè de kan.

o
o o

dinyè kònò bi, jateminè ka kan ka kè fèn bée la, janko sénékè cogo la : foro baara tuma jate ka kan ka minè ; foro baara cogo jate ka kan ka minè ; sòrò jate ka kan ka minè kosèbè kosèbè.

mògò dòw fè, ni nyòw sòròla, n'u gosira, u b'u nyèw jò nyò kisè tonnenw la, ka u kà kow latigè, k'a sòrò, hali u ma jateminè kè. balo ko dun jate ka kan ka minè, k'o dafalen bila so kònò fòlò.

o
o o

o jateminè dun bée kè cogo di ?

ni i ka du kònò mògòw ye mògò segin ye, u dun bée kilo saba dun tile o tile. tile 365 de bée sòrò san kelen kònò.. i ka san kelen balo bée bén tònì kelen ni kilo 95 de ma, i b'o jate, k'a bò i ka nyò kisè la.

ni du kònò mògòw ye mògò kònòtòn ye, n'u bée kilo naani dun tile o tile, i bée sigiyòròmali kè : $4 \times 365 = 1460$. o bée bén tònì kelen ni kilo 460 de ma. jateminèna k'o jate k'a bò nyò kisè la : du kònò ko nyènabòta, tòw bée sòrò ka nyèsigi,

n'olu ye lènpo, fèeròbò, muso furu, n'a nyògònnaw ye. n'olu tè sòrò san sòrò la, jè-ka-sigi ni nyògòn faamu ka kè du mògòw fè, daamu de bée o la bamananna.

ni nin fèn bée jateminèna ka nyè, nin fènw bée bée se ka kè, k'a sòrò, an ma bila taabataaba la.

o
o o

dugukolo kan fèn dòw bée yen, u ka dògò haali, nka u hakili ka di kosèbè : mènèmènè ye fèn ncinin

ye, kuntigi t'a kun na, nka à bée baara min kè, manamana baara tè.

Abèli Kulubali
Bangasa

kuma kòrò ma

dinyè ye waati saba de ye : kè tuma, fò tuma, ani ye tuma.

o kòrò : mògò bòra dinyè kònò, sanni i ka se ka baara kè, o ye ye tuma ye. n'i bonyana, o ye kè tuma ye. n'i kòròla, o ye fò tuma ye.

Fajala Dabo
Sèfètò

nyininkali jaabi

nyininkali dò bòra kibaru nimòrò 89 kònò, a nyè 8 la, ko :

denmisèn in ba man kènè, bana b'a la. lenburu kuru kelen de b'a kènèya.

lenburu sun kelen bée u ka dugu kònò, o bée sinsan kònò, garadikè wolonwula bée o kana la. n'i taara lenburu sun kòrò, garadiw tè i bali k'a den kari. nka, n'i y'a kari, i ni cè wolonwula in bée bée a tila, kelen kelen : cè fòlò, i ye lenburu minnu kari, i n'o b'a tila, i bée tila ta, ale bée tila ta. cè filanan, min b'i bolo, i n'o fana bée a tila... fo ka garadikè wolonwula ban nin cogo la.

o la sa, i ka kan ka lenburu kuru joli kari, walasa i ni lenburu kelen ka bò sinsan kònò ?

jaabi :

n'i b'a jate, i b'a ta a laban na,

k'a daminè garadikè wolonwulan na :

- lenburu kuru kelen de ka kan ka to i bolo, u tilalen kò i ni garadikè wolonwulan cè. o la, min ka kan ka sòrò i bolo sanni i ni o garadikè ka bèn, o ye : $1 \times 2 = 2$.

- ni fila de ka kan ka to i bolo, u tilalen kò i ni garadikè wòorònan cè, min ka kan ka sòrò i bolo sanni i n'o ka bèn, o ye : $2 \times 2 = 4$.

- o cogo kelen na, min ka kan ka sòrò i bolo sanni i ni garadikè duurunan ka bèn, o ye : $4 \times 2 = 8$.

- min ka kan ka sòrò i bolo sanni i ni garadikè naaninan ka bèn, o ye : $8 \times 2 = 16$.

- min ka kan ka sòrò i bolo sanni i ni sabanan ka bèn, o ye : $16 \times 2 = 32$.

- min ka kan ka sòrò i bolo sanni i ni filanan ka bèn, o ye : $32 \times 2 = 64$.

- min ka kan ka sòrò i bolo sanni i ni fòlò ka bèn, n'i ka kan ka minnu kari, o ye : $64 \times 2 = 128$.

Saganti Sisòkò
Genubantan

kibaru kanubagaw kuma yòrò

ne ko n'faso

A fò : mògò bè se ka taa tunga fè,
k'i ba n'i fa to,
ka nyinè i dògòw n'i kòròw kò,
ka jè hali tilema ni samiyè kò ?

Dòw bòkan kèra : "n bè taa wari nyini
ka na n ka ga balo". San tan o kò,
u ma ye.

Dòw tagakun ye kalan ye,
nka a dan ye u ka se u nyènayòrò la,
u bè nyinè u woloyòrò kò.

Dan bè wari la,
dan bè kalan na.
Dan tè fèn min na,
o ye faso kanuli ye.
I bè se ka kè faantan ye,
k'i faso kanu.
I bè se ka kè kunfin ye,
k'i faso kanu.

I ka waritigiya n'i ka dònniya bè mun nya
n'i badenw man kan ka bò i nu ma ?
E warinyinina, e kalankèla,
n'i tulo bè n na, na an ka taa so.
Ne ko : n faso.

Bakari Jara
balikukalan nyémògoso
Bamakò

misiri

ko dò bè jamana kònò yan,
n'o ma filè filèlan na,
an bëna sama de filè wa ?

tònjòn, numu, garibu, samògò, sofa,
ne nyè bè konin na, n'o ma filè filèlan na,
an bëna sama de filè wa ?

ne ko
tònjòn, numu, garibu, samògò, sofa,
ne sòminen bè konin na, n'o ma lajè ji nyèmajòlen na,
an bëna tile de lajè wa ?

ne ko
tònjòn, numu, garibu, samògò, sofa,
ne nyè bè ko dò la, tari laada lawuli, nyinènjakumaya,
dugu bila ka fisa laada lawuli ye bamanan na.

ne ko
tònjòn, samògò, numu, garibu, sofa,
garibu bugufyè sira fill'aw kòrò nin ye.
o yèrè bè poyi misiri kònòna la,
yè.

tònjòn, samògò, numu, garibu, sofa,
yè.

Mahamadu Konta
Bamakò

yèlè ko:taamala cè fila

kòngò ganna cè fila in na dugutaa
sira kan. u selen dugù kònò, u y'u
kunda lotèli kan. u ye kini tasa fila
san yen, ani jègè tasa kelen.

u bée y'u ka kini dun. u tilalen
kò, u jèra ka jègè dun nyògòn fè :
jègè fitinin kelen ani belebele ke-
len dòròn tun bè tasa kònò.

min fòlò ye tali kè, o ye belebele
ta. o goyara filanan ye, o y'a nyè
nyugu, k'i kanto : - "e cè hakili-

ntan o, e tè mògò ye, e lamò cogo
man nyi fyewu. mun na, e ye bele-
beleba ta ?"

dò in y'i kanto : - "ni e fòlò de
tun ye tali kè, e tun bè jumèn ta ?"
a y'i kanto : - "n tun bè fitinin
ta."

- "ò, fitinin tè e bolo o ye wa ? e
dun bè mun wèrè nyinì tugun ?"

Adulayi Jakite
Kankoni

nyininkali

cèkòròba dò ko : "dinyè ye suguba
dò de ye, min na, san muganw bée
bè sanni kè. yen, sanu wo, wari wo,
nin si tè fèn sòrò, fo kèwale. nka ni
i y'a kòlòsi, bidenw si tè foyi san."

nyininkali fòlò : cèkòròba nin ka
kuma bè mun fò ?

nyininkali filanan : aw sònnna nin
fòlen ma wa ?

Adama Kònè
Npesoba cikèlakòliso

kibaru kanubagaw kuma yòrò

ko bée n'a tuma don

Wagati min mana se, ni e mògò min ma o wagati kònò ko kè, i k'a dòn juru b'i la dè ! o la sa an nbaden minw bè bò cikè bugudaw la ka taga tunga fè, k'u bè taga fèeròbò nyini, ni samiyè sèra, u ka kan ka segin ka na sènè kè, n'u ma segin, juru b'u la.

Nbadenw, sènè bè dinyè kònò, a bè lahara fana. Cè kelen kèra dinyè kònò, sènè nyèsiranya fè, o ye a yèrè danga, ko ala k'ale faga ka bò sènè kòrò, ko sènè ye ale tòorò. Ala fana ye a ka kumakan laabi, bana y'a minè, a fatura, mògòw tagara a su don kaburu la. Mògòw y'u kòdon yòrò min na k'u bè taga so, mèlèkè cè saba (3) nana u jò ni dabaw ye cè in kunna kaburu kònò, u pèrènna a kunna ka daba don a bolo, ko a ka tèmè joona u ka taga foro la, ko a ka teliya, bawo ko a bòra yòrò min na sènè tè yen, ko sènè de bè olu fè lahara yen.

Anw kan'an bila mògòlan-kolonw ka kumaw fè, bawo denmisèn dòw bè yen, u bè wuli ka bò u ka cikè duguw la ka taga u sigi mògòw kan dugubaw kònò, ko u tagara nafolo nyini, u tè baara kè fò sonyèli, binkanni, nkalontigè, ka mògòw ka dumuniw nyènajuguya, dòrògu ta, ani kuma lankolonw fòli mògòw ye. Nbadenw, anw kan'an bila olu fè, bawo sènè ye mògò faga o mògò ninw nyèna, a ma mògò faga aw minw nyèna, a ye segin so ka taga a ka mògòw nyè bò sira.

O de kama ne ko sènè bè dinyè ni lahara bée. Mògò minw bannen filè sènè ma nin ye ka taga u da dugubaw kònò ten, u tè baara la, an kan'an bila olu fè. An ka taga sènè kè fadenw kana taga k'an dano.

Haji Jalo ka bò
Opamu la Yanfolila.

kibaru kanu

Kibaru kamu kosón, ne b'a nyini mali nyémogòw fè, u k'a lajè ka dò fara kibaru ka wagati kan arajo mali la, n'o tè kibaru ka wagati ka dògòm kosèbè (mimiti 20)

Ni dò sera ka fara kibaru ka wagati kan arajo mali la, o bè diya anw ye kosèbè.

Min ka di anw ye, o ye ka lèrè kelem, walima mimiti 40 di kibaru ma arajo la. Ni mògò min y'i miiri kibaru mafa la, sèmèkè, bagamara ani mónni siratigè la, o kòni man kan ka kè baasi ye.

poyi: ala tè dòn

Sanfara dabaga Ala,
Dugufara dabaga Masa,
Kòjiw woyobaga Masa,
Ala in ye se.

Bana jugu dabaga Masa,
Jigintanw dabaga Ala,
Bolosa bana dabaga Ala,
Masa in ye se.

Nafolo caman de bè e fè wa ?
Mòkili caman de bè e fè wa ?
Sankanso caman de bè e fè wa ?
Nafolo dabaga Ala in ye se.

Mèlèkèw dabaga Ala,
Kasanke fini dabaga Ala,
Kaburu dabaga Masa,
An k'a to Ala ma, Masa in tè dòn.

Amadu Daa Jara Animatèri   Ka bò Kati Zafu la.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

gèlèya ko jujòn

gèlèya bè Mali kónò, a bè Afiriki jàmana tow kónò, gèlèya yèrè bè dinyè fan bèe sisan, nka kun de b'a. la.

Farafinna gèlèya :

O jujonna kabini dinyè fangabatigw ye farafinna tila u ni nyôgòn cè. U m'anw mara ni hakili kelen ye, u m'anw mara ni kalan kelen ye, u m'anw mara ni nganiya kelen ye. O de kèra sababu ye ka farafinna kòsin nyôgòn ma o de fa fana kèra sababu ye ka gèlèya lase anw ma.

Ala ka latiqè :

Gèlèya filanan ye Ala kèlè ye, min tògò ye ko ja. Jinabaliya ye sègèn lase jamana caman ma, Mali b'olu la. N'a tun y'a sôrô san bè na a na cogo la, anw ka jamana tun bè bô nôgô la kosèbè. Bèe b'a dòn ko Mali ye sènè, baganmara ani mònni jamana ye. Nin baara fôlen ninw si tè se ka sabati ni ji tè na kosèbè.

Dinyè ka gèlèya :

N'i y'a ye ko Ameriki, ani Irisi, ani farajè tòw bè dinyè gèlèya dòn, a kun ye kèlè ani fanga jira de ye. San min Ameriki ye Baani Isarahila dèmè ka Arabuw kèlè, o kèra sababu ye ka taji gèlèya dinyè

kónò. Bèe dun b'a dòn ko taji caman bè sôrô Arabuw de bolo. O la sa, Arabuw fana ye taji kè kèlekè minèn dô ye. Kabini o don fo k'a bila bi la, dô d' de bi la, dô de farala taji sôngô kan. N'o tè Amerikèn wani Irisi, ani farajè tòw bè mun nyini dinyè kónò ka dèse o la: u bè sènè kè ka tèmè an kan, u bè sôrô kè ka tèmè an kan, u bè ko dòn ka tèmè an kan, se b'u ye ka tèmè an kan.

An mana jateminè kè nin kumaw kan, o b'a jira ko an marabaga fôlòw de kèra jugu ye farafinna ma, bawo u y'an kòsin nyôgòn ma. O ni sisán cè, an ma se ka nyôgòn faamuya, an ma se ka kè nyôgòn fè, o de ye gèlèya lase an ma.

Min ye sanji nabaliya ye, o ye ala ka ko de ye, mògô se t'o la. Nka an k'an hakili to jirituru ani wula kónò jiriw lakanali ma. Dinyè gèlèya to bè fangabatigw de bolo. N'a tun fôra ko warì min bè don kèlekè minèn wà, o tun bè kè dinyè musaka wèrèw ye, dinyè tun tè gèlèya tan.

Seku Jalo Sènè-kè kuntigi Senko

bamanankan

ala.....	..... dieu
ani.....	et
baga.....	bouillie
bagi.....	etoffe
daba.....	encre
dafu.....	sisal
jaka.....	dîme
jara.....	lion
fali.....	âne
fana.....	repas d'hôte
garadi.....	garde, garder
gun.....	file
hiji.....	pèlerinage
hiriba.....	usure
kabasu.....	craie
kaburu.....	tombeau
laadilikan.....	conseil
laajì.....	pèlerin
majè.....	manquer
maliden.....	malien
nakan.....	destin
nènè.....	froid
paara.....	traineur
panyè.....	panier
sagon.....	sauter
saniya.....	propriété
shu.....	choux
taafe.....	pagne
taari.....	hectare
cèko.....	marionnnette
cibaa.....	prophète
urumi.....	romain
wa.....	alors
wasa.....	satisfaire
ye.....	voir
yoba.....	desserer
yuguri.....	remuer
zilenin.....	gilet

kibaru kanubagaw kuma yòrò

maana:amedu ka makan taa

nkalon mana tile kèmè kè ka taama,
tinyè mana tile kelen kè, a b'a minè.

masakè in tun ye kodònnaba ye.
n'a ye mögò o mögò ye, i bè cogo
min, a bè o ye, a ye Safiyatu bila
sankanso san fè, ka burunusi don a
la, a yòrò si tè ye n'a nyè dama tè.
Safiyatu kèra furakèla ye. n'a y'a
bolo da e mögò o mögò kan, ni bana
fèn o fèn b'i la, o bè ban pewu.

○
○ ○

nin bée y'a sòrò, Amèdu ma na ka
bò Makan. Amèdu nalen ka bò Ma-
kan, a donna a ka so dugu tila fè.

Amèdu y'i kanto a ka so kònò :
"alahu kibaru, è, mun kèra ne ka
mögòw la ? u sara de wa, tari u
bolila ?"

a kamanaganna. a y'i sigi a ka so
cèmancè fara kan. a b'a la ka ala

tògò kolo barikalenw fò. a b'o la, a
dògòkè ñunumatò nana. Amèdu y'i
kanto : - "mögò wa, jinè de ?"
a ko : - "mögò don, i dògòkè don."
Amèdu ko : - "mun y'i sòrò ?"
- "è, ala ka baara de ye n sòrò."
Amèdu ko : - "ala tè foyi kè nyu-
man kò." a ko : "n muso Safiyatu
dun ?"

a ko : - "è, Amèdu, ala tè fosi
kè nyuman kò. i taalen Makan, i
muso Safiyatu kèra jènèyakèla ye.
ne y'a wele sariya la, sariya dun
y'a minè. u taara n'a ye sariya tigè
yòrò la, a tora yen."

Amèdu ko : - "ala ma foyi kè nyu-
man kò, ala ka hinè a la."

U ka jamana mögòw y'a dòn ko
Amèdu nana ka bò Makan, jama bë
na a fo cogo min na, u bë na a fo
ten.

don dò la, cèmögòba dò bòra fo
larabu jamana wèrè kan, ka na A-
mèdu fo. u bè boro la tuma min na,
cèkòròba in ye Amèdu dògòkè ye. a
ko Amèdu ma : - "ne bè muso kelen
yòrò dòn, ni nin sera a ma, n'a y'i
bolo da a kan ka ban, bana in bè
ban pewu."

Amèdu ko : - "o tè se ka janya
yan ni Makan cè ye. n'a bè jamana
yòrò o yòrò, n bè taa n dògòkè in
furakè yen."

dugu jèlen, a y'a labèn, ka sira-
fana kè a kun, ka fali nyini, n'a bè
a dògòkè in yèlèn o kan.

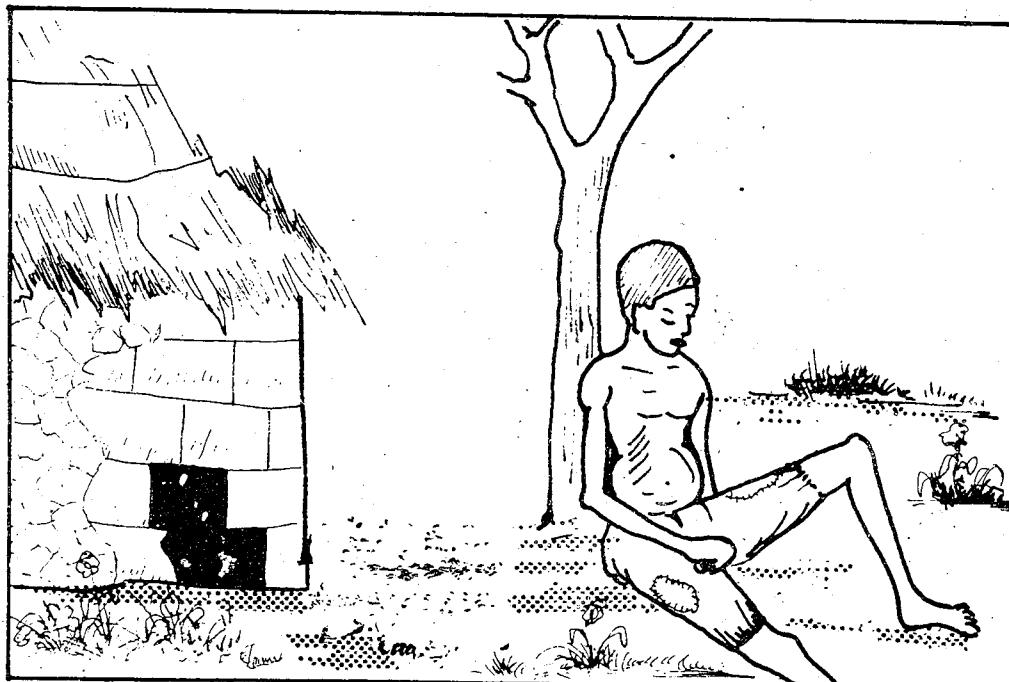
○
○ ○

jaa, dò taara a fò dògòkè in terikè
ye. terikè in ka mögòw nana a fò
Amèdu ye : - "n'i bè taa n'i dògòkè
ye, an b'a fè, i ka taa ni a terikè
ye. u mögò fila bée ka bana ye ke-
len ye."

Amèdu ko : - "o tè baasi ye, an
bè kènèya de nyini. ni a'ye yèlèn-
kan fèn sòrò, a na yèlèn o kan, an
ka taa."

○
○ ○

Amèdu ni cè fila in labènna, u
taara. u sera dugu dò la, u sira yen.
Amèdu y'a dan tigè jatigikè nyè na,
ko u taatò don furakèli yòrò muso
dò fè. o dugu masakè denkè ka bana
ni cè fila in ta bée ye kelen ye. olu
fana y'u siri Amèdu la, ko a ka taa
ni u fana ta ye a fè. Amèdu ko :

kibaru kanubagaw kuma yòrò

maana :amedu ka makan taa

- "o tè baasi ye. a' y'a yèlèn bagan dò kan."

u taara. u taara tilen larabu duguba dò kònò, o tun ye Zan ni Fasùni ka dugu ye. olu ka bana ni ninnu ta bée tun ye kelen ye. olu fana y'u ka banabagatòw kalifu Amèdu ma.

o
o o

o y'a sòrò, u ni Eli Haji Umaru ka dugu man jan bilen. Amèdu ye banabagatòw bée lase Eli Haji Umaru ka dugu la. Amèdu n'a ka banabagatòw ninnu jìginne, a y'a dan tigè Eli Haji Umaru ye. Umaru taara a fò muso in ye. muso in ko :

- "nin banabagatòw tè furakè abada ni kafo mògòw bée ma fara nyògòn kan. olu nyè na, n bè u furakè."

Eli Haji Umaru y'a fò dugu kama lenw ye ko : - "sini dugu kana jè k'a sòrò, kafo in bée ma nyògòn sòrò yan."

a kèra i komi a fò cogo. kafo mògò bée nana nyògòn sòrò o don na. jama kafolen, Safiyatu jìginne ka bò sankanso san fè, a ko Eli Haji Umaru ma : - "ne Safiyatu tè bana furakè ni a tigi ma bana sòrò cogo fò."

o
o o

o tuma na, Amèdu ye banabagatòw nyininka u ka bana sòrò cogo la. Amèdu dògònin fòlò nyininkara, a y'a yèrè lanyinè bana minè cogo kò. a ko don dò la su fè, bana cunna ale kan.

Safiyatu ko : - "un un, a ma bana si fò."

Amèdu girinna ka da a dògònin kan : - "n'i m'a fò, n b'i faga."

o la sa, a y'a nyèfò. Amèdu dògònin donna a ka bana minè cogo la, k'a nyèfò. a ko : - "ne ye nkalon da n kòròkè Amèdu muso la, sariya y'a minè. an bòlen kiritigè yòrò la, bana in ye ne sòrò o sen fè."

a terikè ko : - "nin ta sòròla cogo min, ne fana ta sòròla ten, ala ni teriya."

muso in ko : - "u y'a fò cogo min, o ye tìnyè ye."

o
o o

u ye Zan nyininka a ka bana nyè la. Zan ko : - "yali a bée ye Safiyatu kelen in ye, n t'a dòn. ne fana binna a kan, a ma sòn. ne y'a feere kurunnintigi ma. ne donnen n ka so, n ka bana sòròla o cogo la."

masakè den ko ale jarabira muso la, min tògò ko Safiyatu, ale tun b'a fè k'a faga, k'a da a ka ban kan ale la. nka, ale bolo sura a yèrè nyè na, ale y'a dògòmuso faga, ko o ye Safiyatu ye : - "ne ko n fa ma : 'muso in de na kè ka an dògòmuso faga'. Safiyatu bolila. kabini ne donna n ka so kònò, ne banana."

Safiyatu ko : - "unhun, a kèra tan."

o
o o

kurunnintigi ko o la : - "n ye muso dò san, a tògò ko Safiyatu. ne ko n b'a furu, a ko ale ye wali muso ye, a cè taalen bè Makan, o de y'a to, nin bée y'a sòrò. ne ko ne tè se o ma, ko ne na n ka wari nyini a

la, dugu mana jè. dugu jèlen, ne ye n ka wari nyini a la. ne donnen n ka so kònò, ne ka bana dòminèna o cogo la."

Safiyatu ko : - "o tè baasi ye, ne bèna u furakè."

Safiyatu y'a bolo da u kelenke-lenna bée kan. u ka bana bée banna, fo k'a dan u jukòròla la. min ye kaya ye, a ma sòn k'o furakè. Safiyatu ko ale tè o furakè, k'a da u ka sòn juguya kan.

o
o o

Safiyatu ye Amèdu wele, ko a ka gèrè a la. Amèdu gèrèlen, a ye kunnabiri yalon ka bò a kun na. a y'a cè in nyininka : - "e bè ne dòn wa ?"

a ko : - "òwò, n b'i dòn, e de ye ne muso Safiyatu ye."

Safiyatu ko : - "òwò, o don."

Amèdu ko : - "a barika ala n'a kira ye."

o
o o

u mògò fila sòròla ka se masakè in ma, min tògò ye Eli Haji Umaru. u donna u ka cogo la, k'a nyèfò Eli Haji Umaru ye, k'a fo, k'a wale-nyumandòn.

o la sa, dinyè ye sababu nyuman ye. ala kana mògò si kènyè sababu nyuman na dinyè kònò.

Danseni Keyita
Soso

jan to yèrè la kòrò ko

kalan nafama kèra fangunba

san 1982 feburuye kalo la, kalan nafama dò kèra Fangunba, n'o dugu bë Jankunte Kamara aròndisiman na, Nyoro sèrikili la. o kalan kèra mògò caman nyè na, k'a ta Jema dògòtò-ròkè la ni Bamakò balikukalansoba cidenw, ka t'a bila Nyoro baliku-kalanso mògòw ni Kaarata sènè yi-riwali baarada mògò caman na.

o kalan kèra segelen de kan, bawo, Fangunbaka bée tun bennèn bë a kan ko segelen bë ka u ka dugu kònò mògòw tòorò kojugu, ko ni u ka balikukalandenw bë se ka dòn-niya sòrò bana in ko là, o na se ka mògò caman magonyè.

○
○○

kalan in daminèna ni nyögònye de ye, nyögònye min kèra Fangunbaka bée nyè na, cè fara musow kan. o nyögònye in sen fè, dugu mògòw ye min kòlòsi segelen ko in na, ani u delilen bë ka min kè ka a furakè, u

da sera o bée lajèlen ma. kuma caman fòra o yòrò la, min b'a jira ko kabini lawale fo bi, Fangunbakaw ye ko caman faamu segelen furakè cogo la.

o kò fè, dògòtòrò fana ye kuma ta. tubabu ka dònnyia sera min ma segelen furakè cogo kan ani a bana kunbèn cogo kan, a y'o bée perepe-relatigè. bée y'a faamu ko Fangunbakaw delilen bë ka segelen furakè cogo min na, o cogo kònì nyèna. nka, tubabu ka dònnyia bë se ka dò fara o furakè cogo 'kan, min bëna segelen ko in nògòya ka taa a fè.

○
○○

o la sa, min ka kan ka kë ka fà-rafin ka dònnyia ni tubabu ta fara nyögòn kan, k'a kë fèerè ye ka se-gelen furakè ko ni segelen kunbèn ko nògòya mògò bolo, dògòtòrò ni balikukalandenw ye nyögòn ye o la, ka jè k'o sèbèn, walasa a kana bò mògò kònò. o sèbèn in kalanna dugù

mògò bée nyè na, bée sònna a ma k'a fò ko sèbèn kònò kuma ninnu ka kan ka waleya dugu kònò sanga ni waati bée.

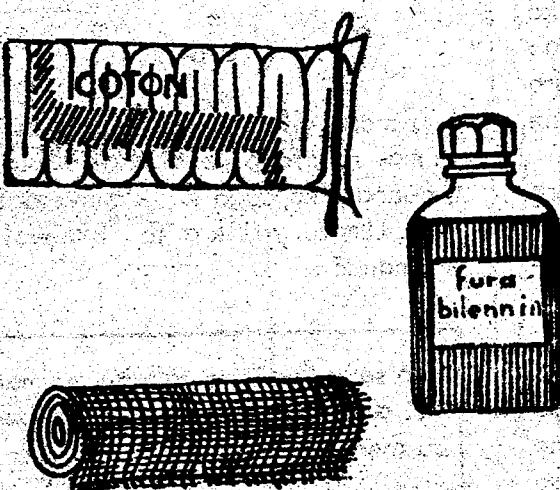
bée bëenna a kan fana k'a fò ko nin kòròfò ninnu waleyalì kòlòsiba-gaw ye balikukalandenw ye. a nyi-ninen bë u fè fana, u k'u ji ja, fòlen ninnu dòw ka waleya dugu kònò, i n'a fò :

- ka ji minta sènsè. o sènsè cogo tè dò wèrè ye, ka fini jèman kë daga kun na, n'i bë ka ji minta yèlèma, k'a kë daga kònò.

- segelen bë mògò minnu na, ka u joli ko, k'a furakè ni fura bilennin ye, k'a siri ni fini saniyalen ye.

- ka mògòw dèmè ka kòlònw tanga nògò ma, yaasa kòlòn kònò ji jèlen ka to.

- ka segelentòw tògò sèbèn kaye dò kònò, walasa k'a dòn ni wale ninnu bë ka nògòya don segelen ko in na Fangunba dugu kònò.

ka joli ko, k'a furakè ni fura bilennin ye, k'a siri ni fini saniyalen ye.

ka kòlòn tanga nògò ma.

ka nyi :segelen

Fangunba balikukalandenw ni dògòtòrò ye sèbèn min dila segelen ko la, o filè nin ye :

segelen bè dòn cogo di ?

segelen taamaseerew ye kulu fila ye :

1. taamaseere jònjònw : farimunyumunyu, ni katiyabonbon, segelenkisè bòda ñenyèni n'a logologoli.

2. taamaseere wèrèw : farigan, nènè, kunkolodimi, funun, nènta.

segelen bè sòrò cogo di ?

o bè sòrò ji minta de fè, i n'a fò : kòji, dalaji, ani ji min bè woyo ka don kòlònw kònò.

segelen bè cèw ni musow bée minè, ani bagan dòw, i n'a fò : wulu.

ra sòrò ka di samiyèdonda de fè, ani fobònda.

ji mintuma ni segelenkisè bòtuma furancè b'a ta kalo segin, fo kalo tan ni fila. mun na ?... barisa, a kisè bè kògò o waati de kònò.

segelen bè furakè cogo di ?

anw fè farafinna, ni segelen ye nèn ta, a bè sògò ni binyè bilen ye (nka, binyè ka kan ka saniya, nson tè min na), ka joli ko ni ji goni ni safunè ye.

ni segelen kun bòlen don, a bè meleke kalamanin saniyalen dò la, ka fura saniyalen da a la, k'a siri ni fu saniyalen ye.

dògòtòròw fè, ni segelen ye nèn ta, a bè fara. joli bè ko ni jolisaniyalan dò ye (i n'a fò : pèremanganati), ka fura bilennin k'a la, ka jònìn da a kan, ka kòorimugu da o kan, ka laban k'a siri ni finikolon saniyalen ye, walima bandi.

mògò b'i tanga segelen ma cogo di ?

- ka ji minta sènsè ni fini saniyalen ye.
- ka kòlònw sen k'u mabò jiwoyosiraw ni ji dalenw na, ka kòlònw bili k'u tintin kòròta.
- ka jolisirilan kòròw jeni.

kalanden jolenw ka baara :

- ka dugumògòw laadi, k'a kòlòsi n'u bè baara fòlen ninnu labato,
- ka dugu segelentòw jate minè san o san.

segelentòw sèbèn cogo filè kaye kònò :

i	da	tògò ni jamu	cè muso si	waati	bòyòrò
1.	Bakari Jara	x ... 19	7.25	sen	
2.	Tata Kònè	... x. 32	7.27	bolo	
3.	Mamu Jara	... x. 25	8.2	sen	
4.	Bakari Jara	x ... 19	8.5	bolo	

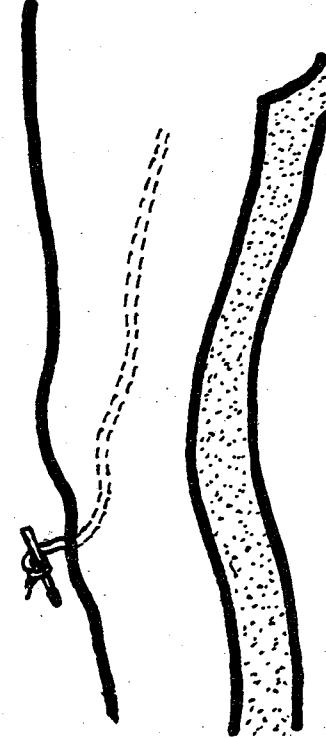
hakili jakabò

gafenin min tògò ko "ji ni kènèya", o nyè 14 filè nin ye. o yòrò fana bè kunnafonì di an ma segelen ko in kan.

segelen kisè bè balo mògò wolo jukòrò.

n'i ye ji jugu min, a bè don i fari la kaakò ncininniw fè, minw bè o ji la, ni segelen b'u kè a ka so ye.

i bè segelen kisè bò
i sen na ni kalanin
ye (i n'a fò, takala)
nin cogo in na.

walasa i ka kisi segelen ma, ni kaakò ncininnin jugu ninw bè ji min na, i bè se ka o ji sènsè fini nyèmisèn na, sani i ka a min.

duga

Mawula, Mawula, Karadige,
cè tè duga sòsò, ni Bòngo kama tè.
Bòngo, Bòngo, Karadige,
a, ba kò dlòminbaa ni mònè tè to.

iye, Karadige,
don bë ñana kan,
ñanalu dògòyara an bolo.
mògò mana nya o nya,
dò na fò i kò.

iye, ko n b'i wele,
cè surun, cè jan' wo,
soli yo, ye.
lahilaha i lala, baju banna,
mamadara surulayi.
ko man di dangaden na.

tinyè don ; nin dara Kòrè Dugakòrò la.
a dalen tun bë Kòrè kònò,
nin de tun bë fò a ye jeliw fè.

iye, mògò mana nya o nya,
fo dòonin ka fò i kò.

a falèn bë tuma min, n'a dalen bë a ka so kònò,
a y'i kan to a ka jònke dò ma,
a ka n'a fò Daa Monson ye Segu.:
- "i k'a dòn, a ka gese bë yen.
a ma dabaga sòrò a la fana.
a fò a ye, a ka na gese da."

taga sasa, na sasa,
Karadige.
Baginda Mari bin don, Bòngo taamana.

iye, Nyamina kèlè bòn don,
soli yo, mògò nya o nya,
fo dòonin ka fò i kò.

o
o o

u nana, ka na ci fò Daa Monson ye, a ko :
- "Tinyètigiba Dante," a ko : "i ma kuma mèn wa ?"
a ko : "i ma ciden ka kuma mèn ?
k'an ka taa, ko gese b'a bolo, ko Segu ka n'a da,
k'ale tè Segu dòn dò wèrè ye gesedala kò."
ko : "Tinyètigiba Dante, i k'a bila sira."
a ko ciden ma ko : - "i manà taa, i bë t'a fò a ye,
ko Segu bë taa ka gese da, fo k'a cènyè."

iye, Yurubutu Duga ni Yarabata Duga,
kònò kelen, kaman naani.
iye, kònò min y'i to san na
ka yègèyègèli kè,
kònò mana jigin, a na kòlòn sen.
ala kòlòn,
ko Mande kònò fara kòlòn.

o
o o

Daa Monson ko : - "Tinyètigiba Dante,"
ko : "e ka taasi ye jumèn ye nin kuma nin na ?"
a ko : - "ne ka taasi ye fèn min ye nin kuma nin na,
sanu mure kelen, i b'o don k'a don mògò bolo,
a ka t'a di a ka baramuso ma,
halibi, a k'i ji ja baara la."

Kòrè Dugakòrò cogo,
a k'a cogo fò an ye.
iye, faden jugu ye woro jè saraka min bò,
nin si tè Duga fè ko si nyè dòn fòlò.
iye, Bòngo, janfa le ka badenya tinyè.
iye, baju wo, baju bannen.
a, baju ka wusa bòrògè ye,
bòrògè dun ka wusa den kolon wolo ye dè.

u ye sanu mure kelen don, k'a don mògò bolo,
ka t'a di Duga ka baramuso ma,
k'a ka nin kè woro sòngò ye, ko Segu ko ten,
ko nin y'a sama de ye koyi,
n'o tè, a tò bilalen b'a nyè Segu. k'a k'i gèlèya.
ko : - "an bë se ka Dugakòrò sòrò cogoya min na,"
ko : "i k'o baara kè an ye."

iye, lahilaha i lala, ye,
kòlikò Duga Siriman,
a silu dimina, ka dimi, ka dimi, wo,
o, baju bannen,
a ye tòn d'a kan na,
ka kala minè a bolo la,
ka taa Jakuruna Toto bibi,
fo Jakuruna,
a k'o kunba tigè ka bò
o kanba da la. o, baju bannen,
tò kunkurun k'i binibini,
Mande ñana saraka misi, jòtè.
a dun y'i dèmèdèmè
ka Samanya Basi bibi,
fo Samanya kònò.

duga

muso ye mögò bila ka na a fò u ye
 ko ale cè ye mögò ye,
 a bë k'a kà kónyè buruju gosi k'a ban,
 a ni bama kumanen bë.
 o ko n'u ma yélèma dugu tilebinyan fan fè,
 k'u bë san kè, u tè sè a la.
 ciden nana ka na o fò Daa Monson ye tuma min na,
 n'u y'o kuma faamyya,
 u ye kèle dtagaw wuli, ka yélèma dugu ni tilebin cè.

 baramuso bolila ka na, ka na i nyòngiri,
 ni ka n'a fò ko :
 - "Tinyètigiba Dante, i n'a fò faama ye
 ko n nana."
 ko : - "tabarukala, ci sera i ma wa ?"
 ko : - "ci sera n ma."
 ko : - "tabarukala. nin y'i sama ye.
 a tò bilalen bë i nyè Segu yan ; i k'an dèmè baara la."

iye, abarika ala ye.
 lahilaha i lala,
 mahamadara surulayi.
 se bë ala yé.
 Farakò Duga Siriman siw dimina,
 ka dimi, ka dimi sa.
 a ye tòn t'a kun na,
 ka kala min'a bolo la.
 a taara Sobè masa minè,
 a nyènama.
 don mòsimòsi, baju bannen,
 bò nyagasa.
 yebaa la galo,
 témèbaa kala nyagamin ko.
 Daa min ma kaba kémè la,
 o tè kémè tila to.

○
○ ○

u bann'o la tuma min na,
 a taara o la, ka jònusow fara nyögòn kan.
 u ye ji doni, k'a kè mugu so kan, ka mugu bëe nyigin.
 mugu bëe nyiginna k'a ban tuma min na,
 a ye mögò bila ka n'a fò Daa Monson ye sa.
 a ko faama ma, ko :
 - "sisan, aw ye dugu lamini,
 ne ye n'ka baara kè."

u ye mugu ci nyögòn na tile saba,

Segu ma se ka don.
 mugu kòrò minnu bë marifaw la,
 olu banna tuma min na,
 min man'a fò a bë taa mugu kura ta,
 o b'a sòrò, mugu bëe nyiginnen don.
 o tuma na, u ko : - "faama."
 a ko : - "naamu."
 u ko : - "yali mugu, a ma dilawa ?"
 a ko : - "a dilala."
 u ko : - "wa, a bëe këra ji ye koyi."
 - "e," a ko : "anw na taa Segu,
 Segu na anw minè.
 a këra kabako ye."
 a taara, ni ka taa a lajè,
 a y'a sòrò, mugu bëe sumanen don ji fè.

○
○ ○

tile saba banna.
 u sòròla ka Kòrè daga kolon ci,
 k'a filen kolon ci, k'a minèn bëe bò kénè ma.
 Dugakòrò yèrè bolila, ka taa a ka cèsò kònò.
 bamaba min tun bë cèsò kònò,
 o y'a kunun, ka taa i da n'a ye kò da la.
 Daa Monson ka tòndenw y'a nyini fan bëe lajèlen,
 u m'a yé.
 u ye nyininkali kè.
 u ye muso wele, ko :
 - "muso gundo de b'a cè bolo,
 cè gundo de b'a muso bolo. aw ye muso nyininka dè."
 u ye muso wele ka na n'a ye.
 muso ko : - "tinyè don,"
 ko : "kòba min ye kòròn fè nin ye,"
 ko : "a ni bama de kumalen bë,
 o de y'a ka ko bëe tigi ye."
 ko : "o tuma na, n'aw ye kò soli k'a ban,
 ni bama sòròla, aw b'a ye."
 u nana ka na fèlè bò kò la o yòrò bëe,
 ka ji soli k'a ban.
 bama ko a bë karakasawu ka boli,
 u y'a minè ka na a kònò sògò,
 ka Kòrè Duga bò a kònò,
 ko : - "Kòrè Dugakòrò."
 ko : - "naamu."
 - "e ko Segu ka na i ka gese da ;
 o tuma na, an nana.
 gese di an ma, an k'a da i ye sa."
 • (a tò bë bò kibaru nata kònò)

kibaru kanubagaw kuma yòrò

mun nana ni nin bée ye?

K'a ta an ka dugubaw kònò, ka taga a bila bi la an ka bugudaw la, i bë fèn ye min ma kan ka ye, i bë fèn mìn min ma kan ka mìn. Mun de nana ni nin bée ye ?

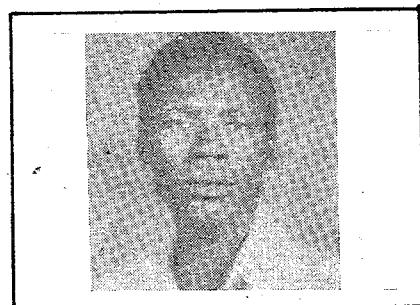
Fèn minnu tun ye maloya kow ye, fèn minnu tun ye yèrefaga kow ye, olu kèlen bë anw tagalan ye sisan. Fòlò dòlò tun bë min anw fè yan, nka dòlò tun tè anw min. Anw tun tè an yèrè min, sabu mógo tun bë dòlò min k'i ka denbaya balo to i kò so kònò, dòlò tun tè min ka yaa-la ka nganangana kanw fò bolòn kònò. Fòlò dòlò tun tè min ko kojugu b'i da la, dòlò tun tè min yèrèjira kama.

Fòlò, cè farinw de ta tun ye dòlò ye, bawo a tun tè fèn tinyè olu ye. An bë yòrò min na bi, dòlò minna banna, a tò tora yèrè minnaw ye, ani dòlò bë minnu min. Sisan dòlòminna caman bë yen, olu ka denbaya bë tilen kóngò la wali-ma u bë si kóngò la.

Denmisèn caman fana tinyèna sisan kosèbè, ka d'a kan, ni min tè dòlò min, i b'a sòrò o bë dòrògu ta. A bë sisan den misèn nyèna ko ni mógo min tè dòlò min, i tè dòrògu ta, k'o tigi ka kamalenyà ma dafa. Nin waleya ninw b'a jira ko denmisèn bë sira kan, u tè sira min dòn, u bë boli sòn u tè boli min sònkan dòn. Mun de nana ni nin bée ye ?

Npogotigininw fana ta juguya-en bë bi kosèbè. Olu bë waso nyogòn na ni mun ye? Ka den caman wolo k'a sòrò u tè furu

la, ka kè cè caman fè, ka dinyè girin, ka don fan bée fè, ka bò fan bée fè. Cèmisèn ni npo gotigiw kèlen bë kóngò ye ka bò na bée la. Mun

de nana ni nin bée ye ?

An jigi fana ye sènè-kèla minnu ye, olu mana na tilema kè dugubaw kònò, u caman tè sòn ka segin bilen ka taga sènè-kèla bugudaw la, u b'u yèrè fisaya sènè ma, Hali npogotigiw mana segin bugudaw la, u tè sòn u cè kóròw la bilen, u fana b'u yèrè fisaya u cè kóròw ma k'a sòrò u faw de y'u di olu ma.

Duguba ani dugu nci-

nin bée kèra kèlen ye sisan tinyè la, an ka farafinna danbew bée bë ka tunun sisan. Mun de nana ni nin bée ye? Bée ka wuli k'i jò, an k'an fanga kè kèlen ye, an ka denmisèn ladamu, k'u don yòròw n'u bò yòròw latòmò.

Denmisèn, a ye mógo-kóròbaw ka kumaw lamèn, n'u ye muso min di an ma, an ka sòn o la, n'u ye cè min di an ma, an ka sòn o la, ka d'a kan bamananw ko : "Shèba tè fèn jugu yègèyègè ka kè a denw kórò"; "Cèkóròba sigilen nyè bë fèn dòla, denmisèn jòlen t'o ye".

O la sa, denmisèn ni mógo-kóròba, cè ani muso, sanni an ka nyogòn kèlè, an ka kan ka wuli ka nin manamana kow kèlè ka bò an ka jamana kònò

Amara Sise
Lakòlikaramógo
Mamadu Konate
Lakòliso la
Bamakò.

poyi: ala tè dòn

Sènèkè ye kalan fèn ye,
Bagangèn ye kalan fèn ye,
Mònni ye kalan fèn ye,
wa mógo-ya yèrè ye kalan fèn ye.

Aw ni kalan, sayibaw kalanna.
Ala ka mógo-baw kalanna,
Jamana mógo-baw kalanna,
Mali kanubagaw kalanna.

Mamadu Konatè kalanna,
Zenerali Sumare Kalanna,
Tara Buwarè kalanna Molodo,
Umaru Sise kalanna Arajo-Mali la.

Amadu Daa Jara animatère
ka bò Koyan (Kati)